

MASARYKOVA UNIVERZITA

PRÁVNÍ NAUKA I

SUBJEKT, OBJEKT A OBSAH PRÁVNÍHO VZTAHU

Právní subjekty

- V rámci práva musí existovat někdo, kdo je oprávněn či povinen něco konat - někdo, kdo uvádí právní vztah do pohybu.
- Subjektem je ta osoba, kterou právní normy za něj stanoví - právní normy této osobě dají **právní subjektivitu**.
- Existuje tendence mimoprávního myšlení ovlivňovat pojem osoby v právním slova smyslu.
- Přesto neexistuje obecná shoda na tom, co by mělo být právním subjektem.
- Technicky vzato je osobou v právním slova smyslu kdokoli, kdo je vybaven právy a povinnostmi (Hans Kelsen: Osoby jsou pouze práva a povinnosti)

Právní subjekty

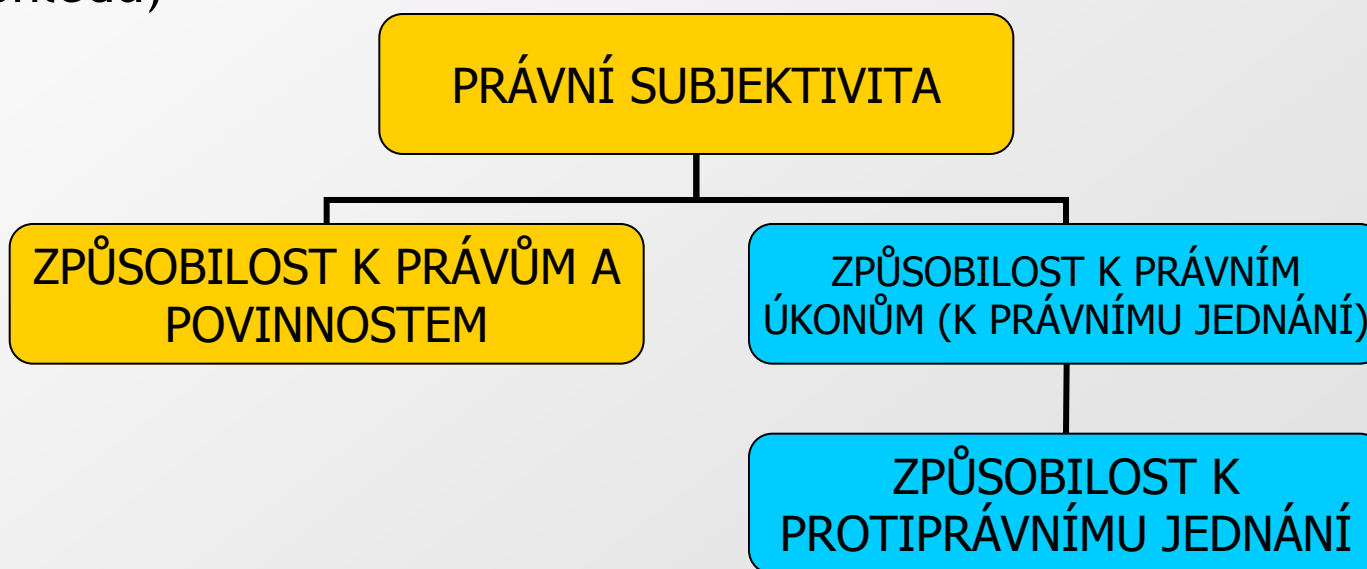
- Ota Weinberger: Vydávat normy má smysl pouze ve světě, v němž existují subjekty způsobilé k jednání, neboť pouze prostřednictvím subjektů může norma působit jako motivační faktor.
- Osobu v právním slova smyslu nelze redukovat na odpovědného nositele jednání:
 - nositeli práv a povinností jsou i osoby, které nelze považovat za morálně odpovědné činitele
 - korporace apod. nejsou osobami ve smyslu etiky, ale v právních vztazích vystupují obdobně jako lidský individua
- V rámci jednoho právního řádu může být osobnost v jednotlivých právních odvětvích upravena rozdílně.

Právní subjekty x právní objekty

- Práva mohou být udělena pouze tomu subjektu, který má vlastní hodnotu - je hodnotný sám o sobě. (proto mají korporace dvojí status)
- Ten, kdo má práva a povinnosti by měl splňovat tato kritéria (Stone):
 - může založit jednání na svůj příkaz (svou vůlí);
 - soud musí vzít v úvahu zásah (poškození, upření práva) do této „osoby“;
 - jakákoli podpora musí být ve prospěch tohoto subjektu.

Právní subjektivita – právní způsobilost

- Definovaná právní normou
- Obvykle bývá ztotožňována se způsobilostí k právům a povinnostem
- Právní subjektivita - synonymum uznání osoby právem (z určitého pohledu)

- ❏ ZPŮSOBILOST K PRÁVŮM A POVINNOSTEM - PASIVNÍ STRÁNKA PRÁVNÍ SUBJEKTIVITY
 - ❏ rovná se pojmu právní subjektivity
 - ❏ ten, kdo ji má je potenciálním subjektem práv a povinností
- ❏ ZPŮSOBILOST K PRÁVNÍMU JEDNÁNÍ - AKTIVNÍ SLOŽKA PRÁVNÍ SUBJEKTIVITY
 - ❏ vlastními úkony způsobit právně aprobované následky
 - ❏ nabývat práva
 - ❏ stávat se subjektem právních povinností
- ❏ ZPŮSOBILOST K PROTIPRÁVNÍMU JEDNÁNÍ - DELIKTNÍ
 - ❏ způsobilost vlastními protiprávními úkony založit svou právní odpovědnost
 - ❏ být schopen nést nepříznivé právní následky

Skupiny teorií právní subjektivity/osob v právu

- zaměřující se na technickou definici subjektu
 - cokoli může být osobou v právním slova smyslu, včetně zvířat, či jiných věcí
- vyžadující od subjektu základní prvky „lidství“
 - problém s definicí lidství
 - nejbližší obecnému pojetí subjektu
- vyžadující, aby právní subjekt byl rozumný a odpovědný
 - vyloučení velkého počtu subjektů - děti, duševně nemocní

FYZICKÉ OSOBY

- jsou jimi lidé, jimž právní řád přiznává způsobilost být nositeli práv a povinností
- způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením, zaniká smrtí
 - určitá práva může subjekt nabýt již před narozením (dědictví)
 - některá práva „přežívají“ i po smrti (ochrana osobnosti)

➤ Občanský zákoník:

§ 7

(1) Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.

(2) Smrtí tato způsobilost zanikne. Jestliže smrt nelze prokázat předepsaným způsobem, soud fyzickou osobu prohlásí za mrtvou, zjistí-li její smrt jinak. Za mrtvou soud prohlásí také nezvěstnou fyzickou osobu, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem usoudit, že již nežije.

§ 8

(1) Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.

(2) Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.

MRTVOLA

- „lidské tělo ani jako mrtvola není věcí, pokud v něm sluší spatřovati tělo určité zemřelé osoby (potud je dáno i dědicům osobnostní právo). Jakmile tomu tak není, jest i mrtvola věcí (např. mrtvoly z dávných dob jako mumie nebo prehistorické nálezy).“ (22 Cdo 2773/2004)
 - ochrana autorských práv i po smrti autora
 - ochrana osobnosti i po smrti oprávněné osoby
-
- Podobné problémy jsou i při definici narození.

Problém s definicí fyzické osoby

- právo se může oddělit od morálních a společenských požadavků na subjektivitu:
 - People v. Hall, 4 Cal 399, 405 (1854): Číňané nemají právo svědčit proti bílému muži v trestních věcech, neboť jsou to lidé, které příroda označila jako druhořadé, a kteří jsou neschopni jakéhokoli vývoje za určitý bod a mezi nimiž a námi příroda vytvořila nepřekonatelnou propast.
- Nepřípustné v moderním pojetí práva!

PRÁVNICKÉ OSOBY

- ❑ Subjekt odlišný od člověka, který má právní subjektivitu.
 - ❑ I přes mnoho pokusů jen obtížně definovatelný právní institut.
 - ❑ Ve skutečnosti jde o deriváty osob fyzických.
 - ❑ Jejich znakem je oddělení majetku
 - ❑ Ne každý, kdo může jednat v právním slova smyslu je nadán právní subjektivitou:
 - ❑ ... ústavní stížnost [může] podat pouze fyzická nebo právnická osoba tvrdí-li, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Je zřejmé, že přípravný výbor právnickou osobou není (byť mu zákon přiznává procesní způsobilost ...).
- Přípravný výbor, za něhož zmocněnec jedná, je oprávněn ke všem procesním úkonům, které jsou spojeny s místním referendem, tedy nejen k těm úkonům, jež přímo zakotvuje zákon o místním referendu, ale i k případnému podání ústavní stížnosti má-li za to, že v průběhu soudního přezkumu rozhodnutí zastupitelstva obce místní referendum nevyhlásit byla porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody.

➤ Občanský zákoník

§ 18

(1) Způsobilost mít práva a povinnosti mají i právnické osoby.

(2) Právnickými osobami jsou

- a) sdružení fyzických nebo právnických osob,
- b) účelová sdružení majetku,
- c) jednotky územní samosprávy,
- d) jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon.

§ 19

(1) Ke zřízení právnické osoby je potřebná písemná smlouva nebo zakládací listina, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

(2) Právnické osoby vznikají dnem, ke kterému jsou zapsány do obchodního nebo do jiného zákonem určeného rejstříku, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

Teorie právnických osob

- ❏ **Teorie fikce**: právnické osoby nejsou schopné reagovat na podněty a proto jsou osobami fiktivními (F. C. von Savigny).
- ❏ **Organická teorie**: p.o. (svazy, spolky) existují jaké reálné organismy (mají strukturu i vůli).
- ❏ **Normativní teorie**: vše je výlučně otázkou právní úpravy.
- ❏ **Klasická institucionalistická teorie**: p.o. je personální institucí - morální osoba, která působí jako instituce.
- ❏ **Normativisticko-institucionalistická teorie**: p.o. je institucionálním výtvořem, který je schopen jednat pouze na základě normativního ustanovení.

Problém jiných osob v právu

- zvířata - zejména další vyšší primáti
- životní prostředí
- kyberprostor

- ❖ Podstatná je právní subjektivita
 - ❖ dvě (tři) složky
 - ❖ způsobilost k právům a povinnostem (pasivní složka)
 - ❖ způsobilost k právním úkonům (aktivní složka)
 - ❖ deliktní způsobilost (způsobilost k protiprávnímu jednání)
-
- ❖ primární objekt - lidské jednání
 - ❖ **sekundární objekt (předmět):**
 - ❖ věci
 - ❖ výsledky tvůrčí duševní činnosti
 - ❖ chování a výsledek chování
 - ❖ hodnoty lidské osobnosti
 - ❖ hmotné objekty, které jsou živými tkáněmi

OBSAH

- Oprávnění a povinnosti subjektů
- subjektivní práva
 - absolutní
 - relativní
- subjektivní povinnosti
 - dare
 - facere
 - non facere (omittere)
 - pati